

NEFND UM EFTIRLIT MEÐ LÖGREGLU

Borgartún 29, 105 Reykjavík
Sími: 545 8800. Bréfasími: 545 8051
Netfang: nel@nel.is
Tilv.: 23110004

Ákvörðun nr. 60/2024

Þann 15. nóvember 2024 kom nefnd um eftirlit með lögreglu saman til fundar og tók eftirfarandi ákvörðun nr. 60/2024.

Málsatvik

Nefnd um eftirlit með lögreglu barst erindi frá [REDACTED] dags. 13. nóvember 2023. Í erindinu eru gerðar athugasemdir við starfsaðferðir starfsmanna embættis Lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu og Ríkislögreglustjóra. Fram kemur í erindinu að lögreglumenn hafi birst á heimili hans með stórar byssur og skapað mikinn kvíða hjá heimilismönnum en þar býr kvartandi ásamt konu sinni og fimm börnum. Byssurnar hafi verið vel sýnilegar börnunum sem voru að búa sig undir að fara í skólann. Kvartandi var á leið út með ruslið þegar hann var dreginn niður tröppurnar á heimili sínu.

Kvartandi er af [REDACTED] uppruna og kveðst í gegnum tíðina hafa upplifað mismunun gagnvart fólki sem er ekki af íslenskum uppruna. Hann telur lögreglu hafa gengið harkalega fram og talið að hann væri hættulegur glæpamaður og koma ætti fram við hann sem slíkan.

Meðfylgjandi erindinu var upptaka úr öryggismyndavél heimilisins.

Nefndin óskaði eftir upplýsingum hjá Lögreglustjóranum á höfuðborgarsvæðinu og embætti Ríkislögreglustjóra þann 4. janúar 2024.

Forsendur nefndarinnar

1.

Nefnd um eftirlit með lögreglu starfar á grundvelli VII. kafla lögreglulaga nr. 90/1996, sbr. breytingar á þeim með lögum nr. 62/2016. Helstu verkefni nefndarinnar, sbr. 1. mgr. 35. gr. a í nefndum lögum, eru að taka við kærum á hendur starfsmanni lögreglu fyrir ætlað refsivert brot við framkvæmd starfa hans annars vegar og taka við kvörtunum vegna starfsaðferða lögreglu eða framkomu starfsmanns lögreglu sem fer með lögregluvald hins vegar. Undir hið síðarnefnda falla kvartanir vegna háttsemi eða starfsaðferða sem ekki verða taldar refsiverðar en gætu meðal annars leitt til þess að lögreglumaður yrði áminntur í starfi eða æskilegar breytingar gerðar á starfsháttum og verklagi. Nefndin skal, sbr. 2. mgr. 35. gr. a, greina hvað felst í erindum sem henni berast og koma þeim til meðferðar hjá viðkomandi embætti.

Með vísan til framangreinds fellur það almennt ekki undir valdsvið nefndar um eftirlit með lögreglu að endurskoða eða fjalla um almennt mat lögreglu á beitingu úrræða á grundvelli lögreglulaga eða almennt um framkvæmd rannsóknar sakamála, beitingu rannsóknarúrræða

NEFND UM EFTIRLIT MEÐ LÖGREGLU

eða um ákvarðanir handhafa ákærvalds um það hvort rétt sé að gefa út ákæru í máli. Hlutverk nefndarinnar er hins vegar að taka afstöðu til þess hvort um sé að ræða ámælisverðar starfsaðferðir eða framkomu lögreglumanna við framkvæmd slíkra verkefna. Í því felst nánar tiltekið (og til dæmis) að taka afstöðu til þess hvort kvartað sé yfir því að háttsemi þeirra starfsmanna lögreglu sem að máli komu hafi ekki verið í samræmi við eðlilega starfshætti eða lög eða hvort starfsaðferðir hafi að öðru leyti farið út fyrir það sem eðlilegt var í því tilviki.

2.

Nefndinni barst bréf frá embætti Lögreglustjórannum á höfuðborgarsvæðinu dags. 5. janúar 2024 þar sem fram kom að embættið framsendi erindið til meðferðar hjá embætti ríkislögreglustjóra.

Í bréfi frá embætti ríkislögreglustjóra til nefndarinnar þann 23. janúar sl., kom fram að ekki hafi verið kveikt á bókmyndavélum þar sem sérsveitarmennirnir hafi aðeins verið utandýra og ekki farið inn í húsnæðið.

Nefndinni barst skýrsla vegna málsins frá LRH þann 25. júní sl., þar sem fram kemur að einn af meintum gerendum í alvarlegu ofbeldismáli væri skráður til heimilis að [REDACTED]. Í skýrslunni kemur þó ekkert fram um heimsókn lögreglu að [REDACTED]. Samkvæmt upplýsingum úr gögnum frá embætti ríkislögreglustjóra sem afhentar voru nefndinni þann [REDACTED] var ákveðið að fara að lögheimili mannsins til að leita að honum og því fóru þungvopnaðir sérsveitarmenn að [REDACTED] ásamt vopnuðum lögreglumönnum.

3.

Undir valdsvið nefndarinnar fellur hvernig tilteknir þættir lögreglustarfsins eru framkvæmdir eða ef lögregla lætur hjá líða að sinna lögmætu hlutverki sínu, sbr. 2. mgr. 1. gr. laga nr. 90/1996, þ.e. að gæta almannaoðryggis og halda uppi lögum og reglu, að leitast við að tryggja réttaröryggi borgaranna og stemma stigu við afbrotum og koma í veg fyrir athafnir sem raska öryggi borgaranna og ríkisins, vinna að uppljóstrun brota, stöðva ólögmæta háttsemi og fylgja málum eftir í samræmi við það sem mælt er fyrir um í lögum um meðferð sakamála.

4.

Nefnd um eftirlit með lögreglu ber að greina hvort erindi sem henni berast vegna háttsemi lögreglu feli í sér kvörtun yfir starfsháttum eða kæru vegna ætlaðrar refsiverðrar háttsemi starfsmanna lögreglunnar. Af erindi [REDACTED] er ljóst að um er að ræða kvörtun sem lýtur að starfsaðferðum starfsmanna embætta Lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu og Ríkislögreglustjóra.

Nefnd um eftirlit með lögreglu fór yfir erindið og þau gögn sem bárust. Af upptöku úr öryggismyndavél kvartanda má sjá þegar vopnaðir sérsveitarmenn komu að heimili hans og kipptu í hönd hans og drógu hann niður tröppurnar. Þeir stóðu í dyragættinni og áttuðu sig fljótt á því að ekki var um að ræða heimili einstaklings sem tengdist því máli sem aðgerðin beindist að. Samkvæmt gögnum lögreglu hafði einn aðila ofbeldismáls haft skráð lögheimili í húsi kvartanda þegar aðgerðin átti sér stað en nefndin hefur ekki upplýsingar hvort viðkomandi hafði þar fasta búsetu eða ekki. Miðað við það sem fram kemur í gögnum lögreglu er það mat nefndarinnar að viðbragð lögreglu hafi verið í samræmi við tilefnið. Nefndin telur afar óheppilegt að fjölskyldan skuli hafa þurft að þola það að fá þungvopnaða sérsveitarmenn inn á lóð sína og í dyragættina svo sem fram kemur í kvörtuninni enda voru börn á heimilinu. Af myndum úr öryggiskerfi hússins má sjá nokkra sérsveitarmenn ganga vopnaðir upp heimreiðina á húsinu fyrir allra augum. Myndavélin greinir hreyfingu og tekur upp hljóð og tekur upp í nærmynd mynd að sérsveitarmönnum í dyragætt hússins.

Í þeim gögnum sem lögreglan á höfuðborgarsvæðinu afhenti nefndinni er ekki að finna eina skýrslu af fjölskyldumeðlimum sem þurftu að þola þessa heimsókn lögreglu. Nefndin telur það aðfinnsluvert af hálfu Lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu að ekkert sé getið um þessa heimsókn til fjölskyldunnar og að fjölskyldunni skuli ekki hafa verið boðin í það minnsta áfallahjálp eða stuðningur eftir þessa heimsókn. Nefndin telur það brýnt að skrifuð sé lögregluskýrsla um heimsókn sem þessa og að tekin sé formleg skýrsla af eiganda hússins í það minnsta enda voru lögreglumenn með valdbeitingatæki uppi við, þ.e. skotvopn og höfðu sannanlega afskipti af fjölskyldunni.

Þá gagnrýnir nefndin sérsveit ríkislögreglustjóra fyrir að hafa ekki kveikt á búkmyndavélum þegar þeir fóru í þessa aðgerð. Nefndin bendir á að engin tími vinnst til að kveikja á búkmyndavélum ef sérsveitin þarf að láta reyna á þjálfun sína og til skotbardaga kemur og því telur nefndin svar ríkislögreglustjóra til nefndarinnar aðfinnsluvert. Það er mat nefndarinnar að það sé verulega ámælisvert og ekki hægt að verja það að vopnaðir lögreglumenn séu ekki með kveikt á búkmyndavélum þegar þeir fara í aðgerðir sem þessar. Þá er það í algjörrri andstöðu við það sem borgurum er kynnt með rafbyssur að ávallt skuli vera upptaka í gangi þegar þau verða notuð en ekki þegar skotvopn eru notuð.

Þá bendir nefndin á að ekki sé til neitt verklag hjá lögreglunni, hvorki ríkislögreglustjóra, né Lögreglustjóranum á höfuðborgarsvæðinu, hvernig skuli bregðast við þegar vopnuð lögregla fer í rangt hús og hittir fyrir einstaklinga sem lögreglan á ekkert erindi við.

Með vísan til 2. og 3. mgr. 35. gr. a. lögreglulaga nr. 90/1996, sbr. 8. gr. 1. nr. 50/2021, telur nefnd um eftirlit með lögreglu rétt að beina þeim tilmælum í fyrsta lagi til Lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu að skrifa lögregluskýrslur í tilvikum sem þessum. Í öðru lagi með vísan til sömu lagaheimilda telur nefndin rétt að beina þeim tilmælum til embættis Ríkislögreglustjóra að sérsveit embættisins verði ávallt með kveikt á búkmyndavélum í

NEFND UM EFTIRLIT MEÐ LÖGREGLU

aðgerðum sínum. Sérsvaitin hefur innan sinna raða best þjálfuðu lögreglumenn landsins og eiga þeir að vera öllum lögreglumönnum til fyrirmyndar. Í þriðja og síðasta lagi er þeim tilmælum beint til ríkislögreglustjóra að settar verði í samvinnu við lögregluembætti landsins samræmdar verklagsreglur hvernig skuli bera sig að þegar vopnuð lögregla fer í rangt hús og hittir þar fyrir einstaklinga, fjölskyldur, sem lögreglan á ekkert erindi við.

Niðurstaða

Nefndin beinir þeim tilmælum til Lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu eftirleiðis að skrifa lögregluskýrslu um atvik sem þessi.

Nefndin beinir þeim tilmælum til ríkislögreglustjóra að sérsvaitin hafi kveikt á búkmyndavélum í aðgerðum sem þessum.

Nefndin beinir þeim tilmælum til ríkislögreglustjóra, í samvinnu við lögreglustjóraembætti landsins, að settar verði samræmdar verklagsreglur um viðbrögð þegar vopnuð lögregla fer inn í rangt hús og hittir þar fyrir einstaklinga, fjölskyldur, sem lögreglan á ekkert erindi við.

Reykjavík, 15. nóvember 2024

Skúli Þór Gunnsteinsson
formaður

Kristín Edwald

Þorbjörg I. Jónsdóttir